

FÖRENINGEN STOR-STOCKHOLMS KOLONITRÄDGÅRDAR

Kolonisternas Hus, Hornsbergs Strand 20, 112 17 Stockholm
Ordf. Lennart Pöppel, mobil 0708-77 47 20

2017-01-05

Stockholms stadsbyggnadsnämnd
Stadsbyggnadskontoret
Box 8314
104 20 Stockholm

Synpunkter på förslag till "Översiktsplan för Stockholms stad". Dnr: 2015-10143

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar – FSSK inlämnar härmed sina synpunkter på ovan nämnda förslag. FSSK är samverkansorgan för hela Stockholms Koloniträdgårdsrörelse och företräder mer än 70 olika koloniträdgårdsföreningar inom Stockholms stad med mer än 7000 medlemmar och deras familjer. Översiktsplanen påverkar i högsta grad den framtida verksamheten i stadens koloniträdgårdar. Eftersom vår uppfattning är att koloniträdgårdarna sedan mer än hundra år är en viktig del av stadens gröna verksamheter efterlyser vi kraftfullt tydliga uppgifter i översiktsplanen om stadens framtida avsikter med avseende på koloniträdgårds- och fritidsträdgårdsverksamheten.

Stockholm är en kraftigt växande stad och står inför stora och viktiga utmaningar som en följd av detta. Ytterligare en stor och helt avgörande utmaning är den framtida klimat- och miljöpåverkan som vi står inför. Hur staden förändras till följd av dagens planering kommer att påverka invånarnas framtida livsmiljö i mycket hög grad.

Vi anser att stadens koloniträdgårds- och fritidsträdgårdsverksamheter utgör viktiga och aktiva inslag i stadens framtida målsättning att forma en ekologiskt och klimatsmart storstad och att upprätthålla karaktären av en attraktiv grön-blå vacker stad.

Koloniträdgårdsverksamheten i Stockholm

Stockholms stad har en lång och stolt tradition vad avser koloniträdgårdsverksamheten i staden. I huvudsak kan sägas att koloniträdgårdarna uppstod i början av förra seklet kring år 1900. Rörelsen växte kraftigt och utvecklades i hela staden för att ge främst stadens mindre bemedlade invånare möjlighet att odla grönsaker och frukt och möjliggöra vistelse i en mer hälsobringande miljö än stadens täta bostadskvarter. Särskilt under de båda krigsperioderna spelade verksamheten en betydande roll för livsmedelsförsörjningen i staden. Tillsammans med medlemmarna i koloniträdgårdsföreningarna utvecklade staden verksamheten till ett betydande inslag i stadens gröna verksamheter. Ända fram till stadsdelsnämndsreformen fanns ett särskilt kommunalt kontor som handlade denna verksamhet. Under 1970-talet utvecklades särskilda modeller för hur verksamheterna skulle utformas och skötas i staden. I huvudsak har dessa former kunnat bibehållas även efter stadsdelsnämndsreformen och den senaste omförhandlingen av gällande avtal och regler. Stockholms regelverk för koloniträdgårdsverksamheten innebär ett för svenska förhållanden unikt sätt att säkerställa att koloniträdgårdarna är möjliga att förvärva även för mindre bemedlade Stockholmare och att koloniområdena är öppna parkområden för alla stadens invånare och besökare. Därigenom har staden tillsammans med koloniträdgårdsrörelsen format denna verksamhet till en väsentlig och viktig del av stadens grönstruktur.

I stadens tidigare handlingar angående parker, naturområden och viktiga gröna strukturer har alltid koloniträdgårdarna framhållits som viktiga inslag. De idag gällande avtalen innebär även att det tydligt markeras att koloniträdgårdsverksamheten är en del av stadens gröna satsningar och värden. I de av fullmäktige antagna grundläggande ordningsreglerna för koloniträdgårdarna sägs t ex: *"Stockholms stad har upplåtit mark till koloni och fritidsträdgårdar för att bereda innevånarna i staden tillfälle till rekreation och värdefull fritidssysselsättning. Den upplåtna marken ska disponeras så att den också utgör ett tilltalande inslag i miljön. De som har arrenderätt till kolonilotter måste i sin verksamhet ta hänsyn till detta och till varandra."*

Koloniträdgårdsverksamhet, odling och trädgårdar i förslaget

Vi finner det mycket märkligt och trist att begreppet ”Koloniträdgård” överhuvudtaget inte finns omnämnt i det föreliggande förslaget till översiktsplan. Begreppen ”Trädgård” och ”Odling” finns sammanlagt endast omnämnda på sex ställen i förslaget, förutom i namn som t ex Kungsträdgården. Detta är särskilt märkligt och skrämmande när förslaget i övrigt innehåller många positiva skrivningar om vikten av tillgång och närhet till parker och natur, liksom dessa gröna områdens betydelse för klimat, biologisk mångfald, rekreation och friluftsliv.

Man kan också ifrågasätta hur översiktsplaneförslaget skall tolkas när man sätter som målsättning att ”*Stockholm ska vara en tät och sammanhållen stad där bebyggelse och grönstruktur samspelar och ger förutsättningar att skapa goda livsmiljöer*” (sid 6) om man samtidigt enbart framhåller invånarnas ”... *initiativ till tillfälliga parker, mobila matserveringar, stadsodlingar och marknader...*” (sid 18) som exempel på en rikare och dynamisk stad. Att endast i detta citat använda ordet ”stadsodling” visar hur förslaget andas ett negligierande av koloniträdgårdsverksamheten som en resurs för att skapa den framtida ekologiskt- och miljömässigt hållbara storstaden. Att modeordet ”stadsodling” används utan att samtidigt framhålla stadens sedan 100 år tillämpade former av odling i staden i form av koloniträdgårdsverksamheter är illavarslande.

I förslagets bilaga om ”Riksintressen” omnämns koloniträdgårdar på två ställen. Dels i samband med redovisningen av de Geer-moränerna, dels innerstadens koloniområden som en del av 1900-talets stadsbyggnad. I redovisningen finns emellertid inte medtaget någon ytterligare text om värdet av att bevara koloniträdgårdarna. Någon antydning om att koloniträdgårdarna även i ytterstaden torde vara av bl a kulturhistoriskt värde, som tidigare förekommit i stadens översiktsplaner, saknas helt i förslaget till översiktsplan.

Stockholms Koloniträdgårdsföreningar försöker uppfylla alla de krav som ställs av staden på våra verksamheter för att leva upp till att vara ett viktigt och uppskattat inslag i stadens gröna miljöer. Vi ställer alltid upp på att samverka med stadsdelsförvaltningarna och med övriga förvaltningar för att så långt möjligt tillfredsställa invånarnas önskemål om möjligheter till fritidsodling och trädgårdsverksamhet. Vi finner det emellertid ibland svårt att klara detta när vi ser den kraftigt ökande efterfrågan från stadens invånare.

Vi anser det därför viktigt att översiktsplanen tydligt framhåller koloniträdgårdarna och fritidsträdgårdarna som viktiga inslag i stadens grönstruktur och att de i allt väsentligt skall bevaras och utvecklas så att de även i framtiden kan vara till gagn för stadens invånare. Vi är även av den uppfattningen att koloniträdgårdarna både i innerstaden och i ytterstaden är värdefulla ur kulturhistorisk synvinkel som illustration av de vanliga stadsinnevanornas möjligheter till rekreation, odling och fritid.

Koloniträdgårdar och odlingslotter - ett verktyg för att uppnå viktiga samhällsmål

Att ha tillgång till en trädgård, odlingslott eller koloniträdgård är naturligtvis en stor tillgång för de tätortsbor som så önskar. Men det har också upprepade gånger slagits fast av beslutsfattare i stat och kommuner samt av olika forskare att det är en samhällsnyttig verksamhet som bedrivs i koloniträdgårdsföreningarna. Koloniträdgårdsrörelsen är en mer än hundraårig folkrörelse och en allmännyttig ideell organisation som grundades med sociala ambitioner som främsta drivkraft. Vår verksamhet formas av idéer om folkhälsa, sundhet, gemenskap, rekreation, livsmedelsförsörjning och civil beredskap.

För att förtydliga hur vi anser att koloniträdgårdsverksamheten kan anses vara en samhällsnyttig verksamhet i storstaden, vill vi framhålla följande punkter. I hög grad anser vi att dessa överensstämmer med stadens målsättning för att ”*Stockholm ska vara en tät och sammanhållen stad där bebyggelse och grönstruktur samspelar och ger förutsättningar att skapa goda livsmiljöer*” enligt den föreslagna planen.

* *Trivselsvärden i staden.* Vi förordar att koloniområdena är öppna för allmänheten och att de därmed utgör ett inslag i stadens grönstruktur. De är därigenom uppskattade promenadområden för många som bor i staden förutom att de utgör ett rekreativt område för kolonisterna. Trädgårdsverksamheten är ett

värdefullt komplement till stadens bostadsområden och en del av stadens park- och naturmiljö. Detta är särskilt uttalat i Stockholm genom de av staden beslutade upplåtelseformerna.

* *Främjar ekologisk livsstil.* Att själv odla köksväxter, frukt och bär och kompostera avfallet är att i sin egen livsföring kunna tillämpa en ökad medvetenhet i miljöfrågor. Trädgården kan bli en länk mellan landsbygdens odlingslandskap och livet i tätorten och göra kretsloppstänkandet begripligt. Trädgårdsodlingen är därför en inkörsport till en ekologiskt rimligare livsstil och ett långsiktigt hållbart modernt samhälle.

* *Främjar biologisk mångfald i staden.* Intensivt odlade trädgårdar är biotoper med en mångfald och artrikedom som är unik i staden. Koloniområden, hemträdgårdar, parker och naturområden kan i ett medvetet planeringsarbete formas till en sammanhängande grönstruktur i staden. Många trädgårdar är levande genbanker med ett otal kulturväxter som odlas vidare i generationer. Koloniträdgårdarna anses ofta som betydligt värdefullare för de ekologiska sambanden än t ex park-miljöer.

* *Ett värdefullt inslag i friskvård och äldreomsorg.* Trädgårdsodling i liten skala betyder frisk luft, lagom motion, ett levande intresse att dela med likasinnade i sin omgivning, bidrag till en näringsriktig kost, trivsel och skönhet i närmiljön. Koloniträdgårdarna ger förutsättningar för en social samvaro över generations- och nationalitetsgränser. Mycket av det som man på olika sätt försöker åstadkomma i friskvård, rehabilitering och äldreomsorg finns inbyggt i koloniträdgårdsverksamheten.

* *Stärker kulturell identitet och bidrar till integration.* I koloniträdgårdsområdena möts människor med olika bakgrund och från olika kulturer kring ett gemensamt intresse. Här förmedlas odlingskunskap och kultur genom praktisk samverkan. Många invandrare har fört in nya element i vår trädgårdskultur och ges en bättre möjlighet till integration genom arbetet kring det gemensamma trädgårdsintrasset i koloniträdgårdarna.

* *En skola i närmedemokrati.* Koloniområdena förvaltas normalt av en förening bildad av alla områdets kolonister. Föreningen är den självklara basen för studier, fester och andra arrangemang. I verksamheten får medlemmarna erfarenhet av att på demokratisk väg lösa konflikter och ta gemensamt ansvar. För många nya medborgare är koloniföreningen den första kontakten med svensk föreningstradition.

* *Bidrar till livsmedelsförsörjningen.* Det kan idag kännas främmande att tänka på trädgårdarna som en resurs i folkhushållet. Faktum är ändå att fritidsodlingen står för en icke obetydlig del av de köksväxter, frukter och bär som konsumeras. Ur beredskapssynpunkt kan det också vara viktigt att det inte bara finns odlingsmark tillgänglig, utan att det också finns elementära kunskaper om odling liksom en levande fritidsodling.

* *Främjar ett långsiktigt hållbart samhälle.* Trädgårdarna är en inkörsport till en ekologiskt rimligare livsstil och har betydelse för en miljövänlig och säker livsmedelsproduktion. Detta är viktiga komponenter för en långsiktigt hållbar stad.

Specifika synpunkter gällande lokala utvecklingsmöjligheter samt kartbilaga

Det är en stor brist i planförslaget att texterna beträffande de lokala utvecklingsmöjligheterna inte illustreras av tydliga beskrivningar avseende kartbilagans otydliga och svepande bilder av föreslagna åtgärder eller framtida möjliga markanvändningar.

Enligt kartbilagan finns det omfattande stadsutvecklingsområden. Med den där redovisade kartbilden finns ingen som helst garanti för att intentionerna om ett hänsynstagande till behovet av parker och natur liksom ekologiska samband kommer att tas tillvara i det framtida planeringsarbetet. Områden som anses ha mycket stora utvecklingsmöjligheter är bl a Bromma-Riksby, Årstafältet och Farsta-Larsboda, vilka innefattar flera större koloniområden. Bara i dessa tre uppräknade områden finns idag närmare 1000 kolonilotter. Förutom att man kan riskera att ett avsevärt antal av dessa skulle försvinna, bäddar man samtidigt för att efterfrågan efter odlingslotter och koloniträdgårdar från nyinflyttade Stockholmare kommer att öka än mer tack vare den förtätade stadsbilden.

Därtill kommer det stora antalet markerade områden som har stora utvecklingsmöjligheter. Genom den oprecisa markeringen innefattar även dessa områden ett mycket stort antal av stadens koloniområden bl a på Järvafältet, Frescati, Hammarbyhöjden, Skarpnäck och Farsta.

Den mycket osäkra markeringen för områden där komplettering kan prövas men som samtidigt är markerade som delar av stadens gröna infrastruktur visar tydligt hur planförslaget möjliggör att i framtiden ta stora delar av grönstrukturen i anspråk för stadsutveckling och ny bebyggelse. Inom områden med sådan markering finns idag ett mycket stort antal av stadens koloniträdgårdar både i innerstaden och i ytterstaden.

Istället för att säkerställa tydliga grönstrukturer och ekologiska samband i staden öppnar planförslaget för omfattande framtida inskränkningar i stadens gröna lungor genom de schematiska kartbilder som ingår i förslaget.

Planförslaget bäddar således för ett omfattande inanspråktagande av stadens parker, naturområden, trädgårdar och odlingsområden för framtida ”stadsutveckling”. En sådan utveckling vänder vi oss emot som företrädare för de ca 7 000 medlemmarna i stadens koloniträdgårdsföreningar, vilket betyder närmare 30 000 direkta koloniträdgårdsbrukare. Med tanke på den kraftiga efterfrågan efter koloniträdgårdar och fritidsträdgårdar bör det på flera ställen i staden övervägas om det är möjligt att komplettera natur- och parkmarken med flera aktiva trädgårdsodlingar. Särskilt viktigt torde detta vara i stadsdelar där man planerar för större nyproduktion och förtätning.

Vi anser det därför viktigt att planförslaget klart uttalar vikten av att Stockholms invånare även i framtiden kommer att ha tillgång till ett omfattande antal koloniträdgårdar, fritidsträdgårdar, odlingslotter och stadsodlingar. Vi anser även att planförslaget måste innehålla tankar om hur man i framtiden ska möta behovet och efterfrågan efter koloniträdgårdar och fritidsträdgårdar bland Stockholms invånare.

Slutord

Vi förstår att Stockholm idag står inför en stor utmaning att bygga nya bostäder och skapa nya bostadsområden för alla som flyttar in. Samtidigt är stadens målsättning att ”Stockholm ska utvecklas hållbart ur ekologiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv” och att visionen är ”Ett Stockholm för alla”.

Det borde innebära att staden önskar bygga bostäder som på lång sikt kan ge dess invånare en god social och miljöanpassad standard med möjlighet för mänskliga möten över generationsgränser och ekonomiska gränser liksom etniska olikheter. Vi tror att det i den visionen måste rymmas tillgång till odlingsytor, trädgårdsaktiviteter, föreningsverksamhet, park- och naturmiljöer. En sådan bostadsmiljö anser vi är grundläggande för ett framtida långsiktigt ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. Koloniträdgårdsverksamheten kan vara ett viktigt inslag och en tillgång i en sådan tätbefolkad stadsmiljö. Stockholms koloniträdgårdsföreningar och dess medlemmar vill vara en resurs för den framtida staden och dess invånare i strävandena mot en mänsklig och ekologiskt hållbar tätort.

Intresset för trädgårdsverksamhet och för aktiviteter i park- och naturmiljöer har kraftigt tilltagit under de senaste 20 åren. Koloniträdgårdsföreningarna i Stockholm ser det i form av ytterst långa intresse-listor med invånare som önskar få tillgång till en stads- och bostadsnära sådan verksamhet. På senare år har nya former av så kallad ”stadsodling” tillkommit oftast som ett tecken på att tillgången till koloniträdgårdar eller fritidsträdgårdar/odlingslotter är så begränsad och att invånarna i ännu högre grad vill skapa gröna trädgårdsmiljöer nära sina bostäder och i de tätbebyggda bostadsområdena.

Vi anser att koloniträdgårdsverksamheten är ett viktigt inslag i Stockholms grönstruktur med parker och naturmarker. Tillgången på koloniområden förstärker och förädlar stadens grönområden. Vi anser att alla planförslag i staden bör innehålla förslag om hur invånarnas efterfrågan av gröna miljöer och odlingsmark skall kunna tillfredställas på ett bättre sätt.

Vi saknar resonemang i planförslaget om hur stadens växande befolkning skall kunna få tillgång till fler trädgårdsområden med olika former av stadsodling som koloniträdgårdar, odlingslotter, fritids-trädgårdar mm. Vi är emellertid beredda att tillsammans med stadens förvaltningar samverka om hur

den framtida koloniträdgårdsverksamheten kan utvecklas i Stockholm. Detta bör kunna ske i det samverkansorgan som beslutats av Stockholms kommunfullmäktige – Forum för koloniträdgårdar.

Vi vill även framhålla att koloniträdgårdsverksamheten i Stockholm inte enbart utgör ett kulturhistoriskt värde eller ett privatekonomiskt värde för dem som idag är kolonister på områdena, utan att de är viktiga för storstadens långsiktiga ekologiska och mänskliga hållbarhet.

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar

Lennart Pöppel
Ordförande
Tel hem 08-91 50 48
Mobil 0708-77 47 20
Kansli 08-618 70 56